ایران

سیاسی

■ سال بیست و هشتم ■ شماره ۷۸۷۵ ■ پنجشنبه ■ ۲۶ اسفند ۱۴۰۰
۱۴ شعبان ۱۴۴۳ ■ 17 March 2022 ■ Thursday

در بیست و یکمین روز تقابل با روسیه
سران کی یف به صلح ابراز تمایل کردند

ناامیدی از ناتو، امید به سازش با مسکو

بیست و یکمین روز بحران اوکراین با تداوم مذاکرات میان هیأت اعزامی مسکو و کی یف در حالی آغاز شد که «ولودیمیر زلنسکی» با واقع‌گرایانه خواندن روند نشست، پرونده عضویت ناتو را بسته اعلام کرد. این در شرایطی بود که روسیه و امریکا همزمان با اعمال تحریم‌های جدید تقابل سختی را با یکدیگر آغاز کردند ...

۴

ضرورت ثبت و نشر تجربه های امنیتی انقلاب
و تأثیر آن در شکل دهی «روایت تاریخی ایران»

وزارت اطلاعات، تاریخ‌نگاری و جهاد تبیین

اینکه یک عضو رسمی سرویس اطلاعاتی یا فلان مقام عالی سیاسی یک کشور، پس از بازنشستگی یا گذشت زمان معینی از یک اتفاق، خاطراتش را بنویسد و در قالب کتاب منتشر کند رویه مرسومی در جهان است. اینکه اطلاعات تاریخی یک ماجرای امنیتی یا خاطرات یک مقام امنیتی در اختیار نویسنده‌ای توانا قرار گیرد ...

۶

انصارالله از مناجات در کوه‌های صعده تا تشکیل دولت

یمن بعد از ۷ سال جنگ
انقلاب پابرهنگان

انصارالله به‌رغم شهدای گرانقدر و در رأس آنها شهید حسین بدرالدین الحوثی، مؤسس جنبش انصارالله و ایدئولوگ فکری آن، با تلاش‌های فراوان موقعیت خود را در کشور یمن تثبیت کرد و در اواخر سال ۲۰۱۴ توانست ضمن در دست گرفتن رهبری انقلاب یمن که از سال ۲۰۱۱ آغاز شده بود، این خیزش را به مرحله نهایی خود برساند.

رهبری انصارالله به‌دلیل نزدیکی به بطن جامعه و خواست‌های انقلابیون، ارائه طرح و برنامه مشخص و عدم منفعت‌طلبی با رویکرد نپذیرفتن سمت‌های دولتی و به ثمر رساندن خیزش، انقلابیون را ذیل رهبری واحد گرد آورده و موجب به ثمر رسیدن خیزش شد.

حسین الحوثی در سخنرانی‌ها و جلسات تفسیر خود، نام امام خمینی(ره) را بارها تکرار می‌کرد و به تبیین آرا و اندیشه‌های امام خمینی می‌پرداخت. از جمله اینکه امام خمینی (ره) چرا امریکا را شیطان بزرگ می‌داند؟ چون حامی همه شرهاست، چون از یهود خط می‌گیرد و در قرآن کریم وصف یهود به صراحت آمده که جز فساد انجام نمی‌دهند.

عماد هلالات
پژوهشگر حوزه روابط بین‌الملل

یمن در کنار موقعیت ژئوپلیتیکی بخصوص قرار گرفتن در کنار تنگه باب‌المندب و دریای سرخ، به دو دلیل دیگر نیز اهمیت دارد و آن جمعیت یمن و جنبه فکری- فرهنگی آن است. رشد سه درصدی جمعیت یمن یکی از بالاترین رشد جمعیت‌ها در جهان را رقم زده است؛ به گونه‌ای که امروز با یک یمن ۲۵ میلیون نفری مواجه هستیم و گفته می‌شود تا سال ۲۰۵۰ جمعیت یمن به پنجاه میلیون نفر نیز می رسد. منابع غنی این کشور در جنوب و غرب واقع شده است. اهالی آن به‌طور کلی شافعی مذهب‌اند و مناطق شمالی و شمال شرق که بیشتر محل سکونت شیعیان زیدی است، به‌طور کلی کوهستانی است.

از لحاظ ترکیب جمعیتی آمار دقیقی از شیعیان زیدی و اهل سنت در یمن وجود ندارد ولی با توجه به تحولات این کشور در سه دهه اخیر جمعیت این کشور به صورت ۵۰-۵۰ بین شیعیان و اهل سنت که اغلب شافعی هستند، تقسیم می‌شوند. درمجموع تمام مردم یمن از علاقه‌مندان به اهل بیت پیامبر(ص) به شمار می‌آیند. تشیع در یمن با تشیع زیدی شناخته می‌شود و مذهب‌های زیدیه، امامیه و اسماعیلیه مهم ترین شاخه‌های مذهب تشیع به شمار می‌آیند. یمن یکی از پایگاه‌های اصلی مذهب زیدیه است. در میان استان‌هایی که زیدیه در آن حضور دارند، استان صعده در رتبه اول می‌باشد به‌طوری که مذهبی غیر از زیدی در آن وجود ندارد؛ الجوف در رتبه دوم و صنعا در مرتبه سوم و سپس استان‌های اب، ذمار، عمران، مارب، حجه، محویت وحدیده، در مرتبه بعد قرار دارند.

جنبش انصارالله که از شیعیان زیدی می‌باشند، از زمان شکل‌گیری این تشکیلات در قالب گروه «جوانان مؤمن» به‌دنبال محقق کردن تعالیم اسلامی در کشور یمن بودند و در همین راستا ۶ دوره جنگ توسط دولت سکولار علی عبدالله صالح علیه این تشکیلات تحمیل شد. انصارالله به‌رغم شهدای گرانقدر و در رأس آنها شهید حسین بدرالدین الحوثی، مؤسس جنبش انصارالله و ایدئولوگ فکری آن، با تلاش‌های فراوان موقعیت خود را در کشور یمن تثبیت کرد و در اواخر سال ۲۰۱۴ توانست ضمن در دست گرفتن رهبری انقلاب یمن که از سال ۲۰۱۱ آغاز شده بود، این خیزش را به مرحله نهایی خود برساند. اکنون انصارالله توانستند ضمن تشکیل دولت با سایر احزاب و گروه‌ها به دنبال اخراج نیروهای بیگانه از این کشور باشند.

■ جنبش انصارالله

مقدمه خیزش جنبش انصارالله در یمن، تأکید بر هویت فرقه زیدیه بوده است. اختلاف بر سر مسأله امامت و انشعاباتی که در پی آن در جامعه اسلامی رخ نمود، نهایتاً به تقسیم جامعه اسلامی به فرقه‌های متعدد منتهی شد که یکی از این فرقه‌ها، زیدیه است. قیام زید بن علی بن حسین سرآغاز حرکتی بود که بعدها زیدیه نام گرفت. زید، شرط امامت را قیام می‌دانست و این اصل، محور اساسی تفکر زیدی شد که در واقع پیاده کردن اصل امر به معروف و نهی از منکر به نیروی شمشیر ممکن است زیرا در غیر این صورت ظلم و ستم همه‌گیر می‌شود.

جنبش انصارالله که اکنون به صورت یک گروه مسلح و متشکل نظامی با مطالباتی به‌طور کل سیاسی درآمده است، سیر تاریخی خاصی را طی نموده تا در نهایت در شکل فعلی خود متبلور شود. ابتدا در سال ۱۹۸۶ یک مؤسسه فرهنگی در یمن شمالی به نام «اتحادیه جوانان» تأسیس شد که هدف آن آموزش جوانان زیدی بود. دو نفر از علمای برجسته زیدی یمن، یکی نجم‌الدین المؤیدی و دیگری بدرالدین الحوثی از برجسته‌ترین علمای این اتحادیه بودند. سال ۱۹۹۰ م. یمن شمالی و جنوبی متحد شدند و یمن واحد تأسیس و قانون اساسی واحد تصویب گردید. طبق این قانون، بحث آزادی‌های سیاسی و پلورالیزم حداقل به لحاظ شعاری و البته تا حدودی هم به لحاظ عملی مطرح شد. پیرو این وقایع، اتحادیه جوانان که در یمن شمالی تأسیس شده بود، تحولاتی یافت و بعد از اتحاد یمن، «حزب حق» از درون آن شکل گرفت. در واقع، یک جریان فرهنگی به نام «اتحادیه جوانان» به یک حزب سیاسی به نام «حزب حق» تبدیل شد که شیعیان زیدی یمن را نمایندگی می‌کرد.

در سال ۱۹۹۲، مجدداً یک مؤسسه یا مجموعه فکری فرهنگی، به نام «الشباب المؤمن» از دل همین جریان و اعضای فعال آن ایجاد شد که مؤسس آن هم یکی از فرزندان علامه بدرالدین، به نام «محمد بدرالدین الحوثی» بود. این مجموعه مدتی کار کرد و بعد دچار انشعاب شد. در نهایت در سال ۱۹۹۷ از دو گروه موجود در داخل مجموعه فرهنگی «الشباب المؤمن»، یکی از افراد شاخص آن به نام حسین بدرالدین الحوثی بر گروه دیگر غلبه یافته و از آن به بعد، تشکیلات الشباب المؤمن با گرایش واضح‌تر سیاسی و تحت رهبری حسین الحوثی به فعالیت خود ادامه می‌دهد. حسین الحوثی در سال ۱۹۹۳ به پارلمان یمن راه یافت و به منظور مقابله با گسترش وهابیت که به سبب بازگشت یمنی‌های سلفی و وهابی از افغانستان و ترس از تفکرات افراطی آنان تشدید شده بود ضمن تشکیل حزب مذکور فعالیت فرهنگی و سیاسی خود را مضاعف کرد. وی در سپتامبر ۲۰۰۴ از جانب نیروهای امنیتی دولت یمن به شهادت رسید.

در مجموع، ذیل رهبری حسین الحوثی تشکیلات وی تا حدودی از مسائل فرهنگی به مسائل سیاسی گذر می‌کند البته این نه به مفهوم بی‌توجهی به مسائل فرهنگی است، بلکه همچنان این مؤسسه یک مدرسه فرهنگی تربیتی می‌ماند؛ اما در کنار آن ابعاد واضح‌تر و صریح‌تر سیاسی پیدا می‌کند. این روند تا سال ۲۰۰۲ اوج می‌گیرد. حسین الحوثی برای اولین بار بعد از استیلای حکومت سکولار به‌طور صریح شعارهای چندگانه‌ای را به عنوان شعارهای بعد از همه نمازها مطرح و ترویج می‌کند؛ شعار «الله اکبر»، «مرگ بر امریکا»، «مرگ بر اسرائیل»، «لعنت بر یهود» و «پیروزی از آن اسلام است.» البته از مختصات فرهنگی این خیزش استفاده گسترده از نشانه‌ها و نمادهای شیعی است؛ نشانه‌هایی که واجد همپوشانی گسترده با شیعیان دوازده امامی می‌باشد.

■ تشکیل دولت

بعد از قیام مردم یمن در سال ۲۰۱۱ عبدربه منصور هادی که در فوریه ۲۰۱۲ در یک انتخابات تک‌نفره به عنوان رئیس جمهور کشور انتخاب شده بود، اعمال همان سیاست‌های علی عبدالله صالح را دنبال کرد؛ یعنی نزدیکی به غرب و عربستان. اتخاذ این سیاست که در مقابل خواسته‌های مردمی که انقلاب کرده بودند قرار می‌گرفت، کم کم باعث ایجاد اختلاف بین دولت و گروه انصارالله شد. انصارالله سعی نمود با گفت‌وگو و مصالحه دولت را از تعقیب این سیاست منصرف کند که موفق نشد. این اختلافات سیاسی ادامه یافته و گروه انصارالله وارد درگیری با حکومت مرکزی و القاعده شد.

سرانجام با گذشت سه سال از خیزش مردمی، تصمیم نسنجیده نخست‌وزیر یمن مبنی بر لغو یارانه سوخت در ماه‌های اولیه سال ۲۰۱۴ که فشار سنگینی بر مردم فقیر این کشور وارد می‌کرد، زمینه مناسبی فراهم آورد تا مردمی که منتظر فرصتی برای احیای خیزش ناتمام خود بودند، به خیابان‌ها آیند و در اعتراض به وضع موجود قیام گسترده‌ای را با هدف تغییر نخست‌وزیر، لغو تصمیم حذف یارانه سوخت، اجرای نتایج گفت‌وگوهای ملی و... راه اندازند. در این مرحله جنبش انصارالله به رهبری هوشمندانه عبدالمالک بدرالدین الحوثی و تأکید بر دو اصل مدنی بودن جنبش و ادامه خیزش ناتمام یمن، توانست حمایت و پشتیبانی عموم مردم را برای حضور گسترده در اعتراضات جلب کند؛ به گونه‌ای که دولت این کشور مجبور شد به رغم مخالفت‌های اولیه در نهایت با توافقنامه ۱۲ ماده‌ای به خواسته‌های مردم بویژه تغییر دولت تن دهد.

اما با عملیاتی نشدن توافقات و دخالت مستقیم عربستان، جنبش انصارالله سپتامبر ۲۰۱۴ صنعا را تصرف کرده و تشکیل حکومت وحدت ملی را اعلام نمودند. منصور هادی و دولت او در ۲۱ ژانویه ۲۰۱۵ استعفای خود را اعلام کردند اما در ۲۱ فوریه، منصور هادی استعفای خود را پس گرفته و عدن را به عنوان پایتخت موقت معرفی کرد. در ۲۶ مارس ائتلافی از کشورهای منطقه به رهبری عربستان سعودی حملات هوایی را علیه حوثی‌ها و در حمایت از دولت هادی با نام توفان قاطعیت آغاز کردند. این عملیات هنوز ادامه دارد، البته این حمله بیشتر عملیات هوایی بوده که تاکنون نتوانسته است جلوی پیشروی انصارالله را که تقریباً مسلط شده‌اند، بگیرد. غیراز این، انصارالله توانسته است همگرایی بیشتری را بین مردم یمن ایجاد نماید.

برخلاف دوره رهبری حزب اصلاح (اخوان المسلمین) که سابقه و پیشینه حزب در همراهی با دولت صالح و همچنین عربستان موجب بی‌اعتمادی مردم شده بود و نیز مشهود شدن منفعت طلبی این حزب و فقدان طرح و برنامه آنها به پراکندگی انقلابیون و عدم همراهی با حزب اصلاح انجامید، رهبری انصارالله به‌دلیل نزدیکی به بطن جامعه و خواست‌های انقلابیون، ارائه طرح و برنامه مشخص و عدم منفعت‌طلبی با رویکرد نپذیرفتن سمت‌های دولتی و به ثمر رساندن خیزش، انقلابیون را ذیل رهبری واحد گرد آورده و موجب به ثمر رسیدن خیزش شد. هرچند انصارالله در ابتدا برای جلوگیری از حمام خون با حزب عبدالله صالح دولت مشترک تشکیل داد، اما با گذشت زمان و خیانت عبدالله صالح و پیوستن به ائتلاف عربستان، توسط انقلابیون کنار گذاشته شد و سرانجام انصارالله توانست با سایر احزاب و گروه‌های یمنی دولت نجات ملی را تشکیل دهد.

■ نقش انقلاب اسلامی در تکوین جنبش انصارالله

با پیروزی انقلاب اسلامی پروژه فرهنگی احیای هویت زیدی آغاز شد. از سال ۱۹۷۹ به بعد شیعیان زیدی اردوهایی در فصل تابستان در شهرها و استان‌های گوناگون برگزار کردند که در شروع کار چیزی حدود ۲۵ تا ۳۰ هزار دانش‌آموز مقاطع گوناگون از دبستان تا دبیرستان را دربرمی‌گرفت. در تمام این اردوها تصویر حضرت امام بر سر اردوگاه‌ها نصب می‌شد که با رهبری آیت‌الله خامنه‌ای تصویر ایشان نیز اضافه شد. در این اردوها کتاب‌های شخصیت‌های برجسته انقلاب ازجمله آثار شهید مطهری و شهید دستغیب تدریس می‌شد و از برنامه‌های این اردوها عبارت بود از نمایش فیلم‌های تولید ایران بعد از انقلاب و.... از دیگر فعالیت‌های سمبلیک که به تأثیر از انقلاب ایران در یمن حادث شد، تغییر و تحول مراسم مذهبی بود.

جامعه شیعیان زیدی بتدریج تحت تأثیر برخی از مراسم شیعیان دوازده امامی همانند عزاداری روز عاشورا و دعای کمیل قرار گرفتند. این مراسم تا پیش از انقلاب ایران در میان زیدی‌ها مرسوم نبود ولی در حال حاضر تعداد زیادی از شیعیان زیدی روش ایرانیان و شیعیان عراق را در پیش گرفته‌اند. آنها اکنون روز عاشورا عزاداری می‌کنند و گرایش عمیقی به خواندن دعای کمیل و مفاتیح الجنان دارند. به گفته یحیی فوزی امروزه در یمن کتاب اربعین امام خمینی چنان جایگاه برجسته‌ای دارد که در کنار کتاب‌هایی چون نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه مورد توجه زیدیان قرار گرفته است. علاوه بر این امروزه به هدایت عبدالملک الحوثی- رهبر فعلی انصارالله- در مؤسسات فرهنگی این جنبش درسی به نام «تجارب فرهنگی انقلاب ایران» تدریس می‌شود. وی همواره طرفدارانش را توصیه به پیگیری اخبار و تحلیل‌های شبکه المنار می‌کند.

در سال ۱۹۸۶ میلادی سیدحسین الحوثی به همراه داماد خود به ایران سفر کرد. اقامت وی در ایران ۱۸ روز بود، که در این مدت با علمای عراق و ایران ملاقات کرد. این دیدار نقطه عطفی در شکل‌گیری مبانی فکری جنبش انصارالله داشت. حسین الحوثی در سخنرانی‌ها و جلسات تفسیر خود، نام امام خمینی(ره) را بارها تکرار می‌کرد و به تبیین آرا و اندیشه‌های امام خمینی می‌پرداخت. از جمله اینکه امام خمینی(ره) چرا امریکا را شیطان بزرگ می‌داند؟ چون حامی همه شرهاست، چون از یهود خط می‌گیرد و در قرآن کریم وصف یهود به صراحت آمده که جز فساد انجام نمی‌دهند. حسین الحوثی می‌گفت: امام خمینی می‌خواهد که اعراب و مسلمانان را از زیر هیمنه امریکا و استکبار برهاند. سید حسین الحوثی فرهنگ عاشورا را که قبلاً در یمن نبود، به زیدیه تزریق کرد و محرم را به عنوان ماه عزا در یمن مطرح و سعی کرد روش جدیدی در فرهنگ مردم ایجاد کند. بعد از ظهور جنبش حوثی‌ها تنش میان دوازده امامی‌ها و زیدی‌ها کاهش یافت و سازمانی به نام (اتحاد شیعیان جزیره العرب) ایجاد کردند که اعضای آن از زیدی‌ها و دوازده امامی‌ها بودند.

حسین الحوثی در بیشتر سخنرانی‌های خود، از امام خمینی و انقلاب نام می‌برد و علاقه شدیدی به جریان‌های شیعی مانند حزب‌الله لبنان و سید حسن نصرالله داشت. این عالم دینی قصد داشت با محوریت تشیع و ترویج افکار امام خمینی در زمینه‌هایی چون مبارزه با امریکا و اسرائیل، روحیه آگاهی بخشی و بیداری را در جوانان و نوجوانان کشورش برانگیزاند و نهایتاً هم در این راه در جنگ دولت یمن با حوثی‌ها به شهادت رسید. شهید حسین الحوثی با یاد امام خمینی می‌گوید؛ امام خمینی(ره) امامی عادل و متقی است، لذا دعوتش رد کردنی نیست.

می‌توان جنبه فرهنگی خیزش انصارالله را در سه محور خلاصه نمود: ۱) شیعی بودن و حضور مبانی شیعه در آن؛ ۲) نقد وضعیت موجود؛ خاصه اعتراض به فعالیت‌های سکولاریستی دولت یمن جهت مهیا کردن شرایط برای فعالیت وهابیون، دخالت‌های گاه و بیگاه عربستان و امریکا در امور یمن؛ ۳) ترویج افکار امام خمینی و انقلاب اسلامی ایران در زمینه‌هایی چون مبارزه با امریکا و اسرائیل. باید به این موارد الگو گرفتن از حزب‌الله لبنان خاصه در امور نظامی را نیز یادآور شد.

در نهایت می‌توان تأثیرپذیری انصارالله از مفاهیم انقلاب اسلامی را در چند مورد خلاصه کرد؛

۱ استقلال و نفی وابستگی
۲ استکبارستیزی و ضدیت با ایالات متحده
۳ اعتقاد به اسلام و تشیع
۴ اعتقاد به جامعیت دین و کارآمدی آن در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی
۵ ضدیت با رژیم صهیونیستی
۶ اتکا به مردم
۷ عدالت محوری و نفی استبداد
۸ زوال حقارت و کم‌بینی و افزایش تکیه بر خود

■ فرجام سخن

تأثیرپذیری جنبش‌های اسلامی در طول ۴ دهه گذشته از انقلاب اسلامی بر کسی پوشیده نیست که نمود و تجلی آن را می‌توان در تحولات بیداری اسلامی جست‌وجو کرد. جنبش انصارالله هم از این قاعده مستثنی نیست. این جنبش قبل از ایجاد تشکیلاتی گسترده همواره مبانی و اندیشه‌های امام خمینی(ره) به عنوان سرلوحه کار خود قرار داده و بر آن تأکید می‌کردند. مطلوب است با توجه به این دستاورد بزرگ برای اسلام و انقلاب اسلامی رسانه‌های کشور بخصوص صدا و سیما نسبت به تحولات یمن نگاه ویژه‌ای داشته باشند. تشکیل ضلع چهارم مقاومت در یک نقطه بسیار استراتژیک و اشراف بر تنگه باب المندب، همواره باید به عنوان افزایش عمق نفوذ جمهوری اسلامی در منطقه به نمایش گذاشته شود.

شیعیان در طول تاریخ توسط حکام خودکامه مورد ظلم و ستم قرار گرفته بودند و اکنون به لطف انقلاب اسلامی باورهای شیعی در منطقه خاورمیانه که منادی وحدت جهان اسلام در حال گسترش یافتن می‌باشد به گونه‌ای که دیگر مسأله تشکیل هلال شیعی نیست، بلکه تشکیل امت واحده اسلامی مطرح است.

> **می توان جنبه فرهنگی خیزش انصارالله را در سه محور خلاصه نمود: ۱) شیعی بودن و حضور مبانی شیعه در آن؛ ۲) نقد وضعیت موجود؛ خاصه اعتراض به فعالیت های سکولاریستی دولت یمن جهت مهیاکردن شرایط برای فعالیت وهابیون، دخالت های گاه و بیگاه عربستان و امریکا در امور یمن؛ ۳) ترویج افکار امام خمینی و انقلاب اسلامی ایران در زمینه هایی چون مبارزه با امریکا و اسرائیل. باید به این موارد الگو گرفتن از حزب الله لبنان خاصه در امور نظامی را نیز یادآور شد**